

PENSAMENTS EDUCATIUS

número 21

octubre 2007

DOMESTICAR, ÉS A DIR, CREAR LLIGAMS

Hi ha una expressió, en educació, que té connotacions negatives i que utilitzar-la té una força de provocació notable: és la paraula *domesticar*. Encara que el seu sentit propi és prou bonic, perquè *domesticar* suggereix la idea de «fer de casa», el fet que s'hagi aplicat tradicionalment als animals i a la manera de sotmetre'ls autoritàriament a l'amo ha fet que sigui lleig aplicar aquest terme a les persones. Ara això pot canviar ràpidament, perquè, tal

com es tracten els animals domèstics a ciutat, els pressupostos que la gent s'hi gasta i els drets que els reconeixen, aviat el que caldrà és exigir que a les criatures, com a mínim, se les tracti igual que els animals... Però, fins ara, efectivament, sonava molt malament, això de domesticar criatures. I, tanmateix, com a mínim hi ha una excepció en l'ús literari del terme que em sembla realment suggestiu i que es el tractament que en fa Antoine de Saint-Exupéry a *El Petit Príncep* (1959). Al capítol XXI del famós relat, entre en joc una guineu que demana ser domesticada. El Petit Príncep li ha pregat que jugui amb ell perquè està trist, però la guineu, assenyada, li respon que no és possible perquè no està domesticada. I aquí s'inicia el diàleg.

domesticar suggereix la idea de «fer de casa»

1a CONDICIÓ:

Per començar, el Petit Príncep li demana que vol dir *domesticar*, i la guineu li respon que vol dir «crear lligams». Efectivament: la domesticació et fa de casa i, per tant, crea lligams afectius respecte del lloc de pertinença. I crec que no és exagerat dir que aquesta és la primera condició de tota educació cívica.

El reconeixement del lloc on es pertany facilita el vincle emocional necessari per fer persones «ben educades». La guineu, però, encara vol saber quina és la utilitat d'aquests lligams: creen dependència: «Per ara, tu només ets per a mi un noi semblant a altres cent mil nois. I jo no tinc necessitat de tu. Tu seràs per a mi únic al món. Jo seré per a tu única al món».

2a CONDICIÓ:

La segona condició de tota educació cívica: que no pot fer referència a principis o valors universals, sinó que ha de comprometre l'individu a les realitats concretes amb les quals se sent vinculat per tal de fer-les específiques d'aquesta relació i, així, úniques al món.

Però seguim endavant: el Petit Príncep accepta de domesticar la guineu, però no sap com fer-ho. I la guineu li diu que això demana temps, perquè «només es coneixen les coses que es domestiquen», i si no hi ha temps de conèixer, no es pot domesticar i no es poden tenir amics.

3a CONDICIÓ:

En l'educació cívica cal tenir present és el temps que dediquem a la cosa per a la qual eduquem aquest sentit cívic. No es pot respectar el que no es coneix, és a dir, allò a què no es dedica temps. La meua insistència en la necessitat d'un bon ordre horari per tal de poder educar queda perfectament justificada en aquesta idea. *Educar vol temps*, com vaig escriure al número que la revista *Perspectiva Escolar* (272, febrer del 2003) dedicava a aquesta dimensió educativa. I és també aquesta idea la que inspira el programa interactiu que vam preparar per a Benestar i Família, *Amb temps* (2003), que es pot trobar a Internet.

La guineu, en el seu diàleg amb el Petit Príncep, també li demana que tingui paciència i que confii en els gestos per tal de poder-la domesticar: «Primer t'asseuràs una mica lluny de mi, sobre l'herba. Jo miraré de cua d'ull i tu no diràs res. El llenguatge és font de malentesos. Però cada dia podràs seure una mica més a prop...»

4a CONDICIÓ:

L'educació cívica ha d'evitar la retòrica, que és font de malentesos, i en canvi exigeix molt entrenament. Perquè efectivament, el civisme no és una teoria sinó una pràctica. Els gestos són imprescindibles, mentre que les paraules poden confondre.

5a CONDICIÓ:

Calen ritus, per domesticar. Rutines, que dic jo. Cal que l'un sàpiga ben bé com interpretar que farà l'altre, i com i quan, i quin sentit tindrà tot plegat. La guineu explica què és un ritu, una rutina: «És el que fa que un dia sigui diferent dels altres dies, una hora diferent de les altres hores». Habitualment, en el seu ús corrent, hem associat la rutina a l'avorriment i a l'absurditat. Però és que potser parlem de coses diferents. Per a la guineu i, si se'm permet, per a mi, la rutina és tot el contrari d'una manera de fer avorrida i sense sentit. La rutina, és el gest que reconeixem. És l'expressió d'un ordre que dóna sentit a la nostra vida, que l'omple. És el recordatori que hi ha uns lligams pels quals cal vetllar. Que hi ha una diferèn-

cia que és única perquè la nostra rutina la fa diferent. Precisament la rutina és la nostra manera de domesticar una falsa espontaneïtat que ens faria dòcils i, per tant, indiferents als altres i indiferenciats pels altres. L'educació cívica, com he dit, és tota aquesta colla de convencions, de rutines, que ens permeten viure en un entorn domesticat i que ens domestica. És a dir, en un món que és el propi, que l'hem fet diferent, que necessita cura, que és realment viscut, que ens és únic i irrepètibl, que ens individualitza. Però també en un món que ens acull, que ens fa diversos, que es deixa estimar, que és on podem viure, que ens fa únics a nosaltres, que ens allunya del gregarisme.

Al final del diàleg, quan ja ha estat domesticada, la guineu explica el secret de tot plegat al Petit Príncep: «Tot el que és essencial és invisible als ulls». I afegeix: «És el temps que has perdut per la teua rosa, que l'ha feta important...» I acaba: «Et fas responsable per sempre més del que tu has domesticat». La conclusió em sembla clara: només som ben educats si sabem descobrir en les convencions formals aquell fons que és invisible als ulls i si sabem perdre temps en allò amb què hem de conviure o hem de respectar. Ser «ben educat» és fer-se responsable d'allò que s'ha domesticat, que hem fet de casa. D'una educació cívica que comença per allò que és pròxim, però que pot anar tan lluny com vulgui: al capdavant, no parlem de domesticar allò que hi ha a casa, sinó de fer «de casa» tot allò que estimem. Si fos possible, el món sencer.

Ben educats.

Salvador Cardús.

La Campana 2003. P. 61-71

- Crear lligams, crear dependència.
- Compromís, temps i coneixement.
- Temps (bon horari) i paciència.
- Més gestos, menys retòrica.
- Gestos, rutines, ritus, responsabilitat.

«Tot el que és essencial és invisible als ulls»